

Vrijwilligersbulletin BAM

September 2015 No. 14

In dit nummer:

Pag

- 2 *De jaarlijkse BBQ*
- 3 *Stadsgeschiedenis op de brug*
- 6 *De keuken van Odysseus; recept*
- 7 *Beschrijving bouwhistorische vondsten; spiltrap*
- 8 *De dichter en de stad*
- 11 *Zeven achter de kerk*
- 12 *Kruiden en geneeskunst vroeger en nu*
- 13 *De Paardenbloem*
- 15 *Bossche straten en stegen deel 2*
- 16 *Hinthamerstraat 74; Muzerije*
- 17 *Tentoonstellingen*
- 18 *Nader bekeken*
- 19 *Bosch leesplenkske*
- 19 *Van de redactie*
- 20 *Colofon*

*Van de brug die alle Bossche geschiedenisboeken overbodig maakt...
Lees verder op pagina 3*

*Van konijnenvoer tot Papencruydt; Hans zegt het met bloemen...
Lees er meer over op pagina 13*

Het was weer gezellig op de jaarlijkse BBQ! Kijk voor een kleine foto-impresie op pagina 2

1 juli 2015: De jaarlijkse BBQ!

Foto's: Jan Romeijn

Stadsgeschiedenis op de brug

Door Ien Janssens

Als stadsgids vind ik het geweldig leuk om met een stoet belangstellenden achter me aan door de stad te lopen, interessante objecten aan te wijzen en de historie van onze stad uit de doeken te doen. Over die historie zijn inmiddels meters boeken geschreven. En toch kan het allemaal veel korter en beknopter. Want wie van het station naar het centrum loopt, passeert een compleet stadsgeschiedenisboek dat alle hoogtepunten uit de periode 1185 tot en met 1944 weergeeft. Jammer genoeg hebben veel passanten er helemaal geen oog voor. Sterker nog, vermoedelijk weten de meesten niet eens waar ze dit "boek" moeten zoeken. Het ziet er natuurlijk ook niet uit als een boek, het is van steen....

We nemen een kijkje op de Wilhelminabrug over de Dommel. Dit is al de vierde brug op deze plaats. In 1870 werd een station gebouwd buiten de stadsmuur. Om daar gemakkelijk te kunnen komen vanuit het centrum werden enkele huizen gesloopt uit de rij bij de Vismarkt en werd ter plekke een houten brug gelegd over de Dommel.

In 1896 werd deze Stationsbrug vervangen door een stenen brug zodat ook de stoomtram er overheen kon.

In 1923 werd de derde brug gerealiseerd, met beeldhouwwerk van Hildo Krop (in het volgende bulletin volgt meer informatie over wat er overbleef van deze brug). Vanaf 1923 heette de brug voortaan: Wilhelminabrug. Deze prachtige brug werd helaas bij de bevrijding in oktober 1944 zwaar beschadigd.

De Wilhelminabrug (1923-1954) met beeldhouwwerk van Hildo Krop. Foto: stadsarchief

In 1954 werd deze brug vervangen door het huidige exemplaar. In het smeedwerk van de leuningen is de letter W van Wilhelmina te zien. Aan de stadszijde staan twee enkelvoudige pylons van getordeerd siermettselwerk. Aan de stationszijde twee dubbele pylons met lantaarns en beeldhouwwerk van Franciscus A. (Frans) van der Burgt ('s-Hertogenbosch 1915-'s-Hertogenbosch 1985)).

En het zijn deze twee pylons waar het nu om gaat. Komend vanaf het station, te beginnen bij de linker (noorder) pylon, staat hier, in een stripboek van steen, de complete geschiedenis van de stad uitgebeeld. Vanaf het verkrijgen van de stadsrechten in 1185 tot en met de bevrijdingsactie van de Welshmen in 1944.

Noorderpyloon voorzijde

1185. Hertog Hendrik I van Brabant geeft de stad stadsrechten. We zien de hertog en een schip (dat symboliseert handelsfunctie).

1228. De minderbroeders (franciscanen) vestigen zich op een terrein aan de Markt, dat hen geschonken werd door de hertog. Afgebeeld staan enkele minderbroeders met een bijenkorf en een weefgetouw.

1318. De bisschop van Luik, Adolf van der Marck, reikt de statuten van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap uit aan een lid van de Broederschap.

Noorderpyloon zijkant

1380. Een bouwvakker vindt het mirakelbeeld van O.L. Vrouw van 's-Hertogenbosch in de bouwloodsen van de Sint Jan. We zien het moment waarop de loodsmeeester de knecht belet het houten beeld stuk te slaan om er brandhout van te maken. Rechts staat nog een figuur (zou dat broeder Woutken zijn?) met het later teruggevonden Jezusbeeld in zijn armen.

Noorderpyloon achterzijde

1406. De Blijde Incomste van hertog Anton van Bourgondië. De hertog, gezeten op een paard en een staande figuur, die het stadsbestuur voorstelt, zweren elkaar wederzijds trouw..

1423. De broeders van het Gemene Leven vestigen zich omstreeks dit jaar in de stad. Zij gaven onderwijs en boden onderdak aan hun leerlingen.

1463. Een grote stadsbrand begint in de Verwersstraat. Het huis staat in brand en we zien twee vluchtende figuren, één met een kind en één met goederen.

Noorderpyloon zijkant

1484 Keizer Maximiliaan geeft Filips de Schone de ridderslag bij gelegenheid van het 14e Kapittel van de Ridder van het Gulden Vlies.

Helaas is hier een foutje gemaakt! Dit jaartal klopt niet. Het 14e Kapittel van het Gulden Vlies vond plaats in 1481, en niet in 1484. Het is niet bekend of de opdrachtgever dan wel de beeldhouwer hier een steekje heeft laten vallen.....

We steken de straat over en gaan naar de rechter (zuider) pyloon

Zuiderpyloon voorzijde

1559. 's-Hertogenbosch wordt bisschopsstad. We zien de eerste bisschop, Sonnius, gezeten op zijn bisschoppelijke troon. Daarnaast zijn wapenspreuk "*sine onere nihil*" (niets zonder moeite).

1566. De Beeldenstorm raast dat jaar twee maal door de stad; op 22 augustus en op 6 september.

1629. Frederik Hendrik van Oranje neemt de stad in na een beleg van 4 maanden.

Zuiderpyloon zijkant

1741. Het Bossche stadsbestuur krijgt toestemming om met eigen financiële middelen een steenweg aan te leggen van de stad naar Luik.

We zien hier stratenmakers met een hamer aan het werk. De feestelijke eerstesteenlegging gebeurde met een zilveren stratenmakershamer. Deze hamer werd, in opdracht van het gemeentebestuur, gemaakt door de Bossche edelsmid Theodoor Everhard van Berckel.

Zilveren stratenmakershamer 1741/1742, gemaakt door Theodoor Everhard van Berckel t.g.v. de eerste-steenlegging straatweg 's-Hertogenbosch-Boxtel (Luik) Collectie Noordbrabants Museum

Zuiderpyloon achterzijde

1798. De Bataafse Republiek kreeg een wettige regering; Brabant was niet langer generaliteitsgebied. Een staande vrouwenfiguur en twee meisjesfiguren houden een slinger vast, een vierde figuurtje knielt. Verder is de vrijheidsboom zichtbaar.

1810. De katholieken krijgen van Napoleon de Sint Jan terug die bijna 2 eeuwen protestants bezit was.

1879. De laatste overstroming van de stad. Twee figuren in een bootje en een derde roept om hulp uit een huis dat gedeeltelijk onder water staat.

Zuiderpyloon zijkant

1944. Op 27 oktober was de stad definitief bevrijd van de Duitse bezetter. Een Engelse soldaat in een tank wordt verwelkomd door een wuivende vrouw met kind, een Duitse soldaat met hakenkruis sluipt heimelijk weg. De gevechten tijdens deze bevrijding waren er tevens de oorzaak van dat deze 'nieuwe' stationsbrug gebouwd moest worden.

En daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit stenen stripboek over de geschiedenis van onze stad!

Bronnen: Tekst: Bossche Encyclopedie.nl, stadsarchief.

Alle detailfoto's van het beeldhouwwerk: René & Peter van der Krogt, <http://standbeelden.vanderkrogt.net>

De keuken van Odysseus; Olijvenpasta

Geselecteerd door Roland Dingen

“Dit recept dateert van omstreeks 200 voor Christus, maar olijven werden in de vorm van smaakmakers, sausjes en pasta's in de gehele klassieke periode gebruikt. Olijven werden in Griekenland al zo'n duizend jaar, zo niet langer geteeld toen de Ilias en de Odyssee ontstonden; de klassieke beschaving is zelfs zonder olijven moeilijk voor te stellen. Bij klassieke Griekse banketten werden olijven in pekel geserveerd en soms ongetwijfeld ook als een pasta, ongeveer zoals deze.”

Voor vier personen:

120 gr zwarte olijven
 120 gr groene olijven
 4 el (60 ml) wijnazijn
 4 el (60 ml) olijfolie
 1 volle theelepel fijngehakt venkelgroen of
 fijngesneden venkelknol
 2 theelepels fijngehakte verse koriander
 2 theelepels gedroogde (of fijngehakte verse)
 wijnruit
 2 volle theelepels gedroogde (of 3 theelepels
 fijngehakte verse) munt

Hak de olijven grof en giet er de azijn en olie over. Voeg al het verse of gedroogde groen aan het mengsel toe. Doe de olijvenpasta over in een afsluitbare pot en giet er nog wat olijfolie over. Het mengsel is nu klaar voor gebruik maar de smaak gaat er door enige dagen trekken nog op vooruit.

De keuken van Odysseus

De recepten en begeleidende teksten in deze rubriek worden letterlijk overgenomen uit het boek “De keuken van Odysseus”, geschreven door Andrew Dalby en Sally Grainger (Ned. vertaling Anthos; 2000). “De keuken van Odysseus” bevat recepten die afkomstig zijn uit het befaamde kookboek *Re Coquinaria*, toegeschreven aan (Marcus Gavius) Apicius. Smulpaap en kok Apicius leefde aan het begin van onze jaartelling en schreef tenminste twee kookboeken.

Beschrijving bouwhistorische vondsten; de spiltrap uit Hinthamerstraat 4

Door Ed Hupkens

In het Groot Tuighuis bevindt zich vooraan bij binnenkomst, aan de linkerkant van het middenschip, een gietijzeren spiltrap. Een spiltrap is een spiraalvormige, rondgaande trap die om een vaste, centrale spil loopt, waarbij de treden aan de spil zijn bevestigd. Een spil bestaat meestal uit een ronde stam, maar is ook wel vierkant of rechthoekig van doorsnede. Of ook wel spiralend rond een kleine, open as (getordeerde spil).

De in het Groot Tuighuis aangebrachte spiltrap dateert van eind 19^e eeuw en is vervaardigd door de firma Van den Brande uit Brussel. De trap bestaat uit losse, gietijzeren treden. De slanke spiltrap met vierpasmotieven is afkomstig uit het pand Hinthamerstraat 4, bij Bosschenaren bekend als ‘de Bossche Koekwinkel van Suys’. De spiltrap was tegenover de grote schouw in het achterste balkvak van het voorhuis geplaatst. De trap verbond de winkel met de woonverdieping. Van dit pand wordt al melding gemaakt in de 14^e eeuw. Het gebouw heeft in de loop van de tijd verschillende namen gehad: De Blinde Ezel, Het Griffioen, De Vergulde Ezelin, De Koningshoed en Het Landwijn. Vanaf 1770 tot op heden staat het bekend als De Eenhoorn, een afbeelding van dit fabeldier is nog steeds te zien in het bovenlicht. Dit is opmerkelijk, omdat men meestal de naam van dit fabeldier verbindt met een apotheek.

Rond 1770 zat er echter geen apotheker in het pand. In 1794 begon J.A. Suys er een koekfabriek. Hij verkocht er onder meer de bekende Bossche koek. De lekkernij van Suys werd verpakt in een papier waarop zijn handelsmerk – de eenhoorn – te zien was. Later, vanaf 1882, werd de familie Gerritse eigenaar van de koekwinkel.

De gietijzeren spiltrap in het middenschip van het Groot Tuighuis. Foto: Ed Hupkens.

In 1950 nam A. van Zuylen de winkel met interieur over, in 1969 sloot hij de zaak. Van Zuylen bleef overigens wel de Bossche koek bakken in zijn bakkerij in het Rozemarijnstraatje. Anno 2015 is in het pand Hinthamerstraat 4 een filiaal van Dixons gevestigd.

Het winkelinterieur van De Eenhoorn was zeer bekend bij de Bosschenaren. Het rook er niet alleen naar Bossche koek, sint-jansmoppen (krokant, vierkant honingproduct), taaitaai en kruiden, jongens- en meisjesmuisjes; peperkoek, banket, suikergoed, de winkel stond ook vol met authentiek 19^e-eeuwse spullen. De hoge spiltrap viel direct in het oog, maar ook de gladgeschuurde toonbank, de ouderwetse weegschalen, koekjestrømmels en glazen zuilen trokken sterk de aandacht. Zelfs Anton Pieck was onder de indruk en vond hier inspiratie voor een van zijn schilderijen. Na sluiting van de koekwinkel in 1969, was men alom bezorgd over het interieur. De nieuwe eigenaar wilde ervan af, hij had het liefst een kaal interieur om zijn fototoestellen te kunnen verkopen. Velen protesteerden, waaronder de Bossche Commissie voor Stadsschoon. Allemaal tevergeefs: het college van burgemeester en wethouders gaf, na overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, toestemming om het interieur te verwijderen. Op de spiltrap na werd het gehele winkelinterieur verwijderd en verkocht. Bij een tweede verbouwing in 1989 moest de spiltrap alsnog wijken en werd deze naar de Oude St. Jacobskerk overgebracht. Daar werd hij geplaatst om de ruimten op de eerste verdieping beter bereikbaar te maken. Het gebouw beschikte toen nog niet over een lift en er waren alleen trappen aan de achterkant. Hoewel niet gemaakt voor het Groot Tuighuis, vormt deze gietijzeren spiltrap in het middenschip een fraai element.

De dichter en de stad; Het Lombardje

Door Len Janssens

Het is nog niet eens zo lang geleden dat onze stad een groot aantal volksbuurten kende. Zo had je bijvoorbeeld de Beurdestraat en de Weversplaats, de Uilenburg en natuurlijk de meest bekende; De Pijp. De kleine stegen en besloten buurtjes bestonden uit een aaneenschakeling van verkrotte kleine huisjes, buurtwinkeltjes, stinkende sekreten, obscure logementen en huizen van plezier. Daar werd intens geleefd, gelachen, gehuild, gevochten en gevreeën. Oude Bosschenaren die opgegroeid zijn in zo'n buurt denken veelal nog met weemoed terug aan wat zij zich herinneren als "gouden jeugdijaren, warme saamhorigheid en medeleven met elkaar" Tja, het is maar hoe je het bekijkt natuurlijk. Als we de foto's van toen bekijken komen deze wijkjes voor onze moderne ogen niet echt over als lustoorden. Dat is ook de reden dat ze in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw bijna allemaal werden gesloopt

Ingang Lombardje vanaf Achter het Stadhuis.

en plaats maakten voor nieuwbouw. Jammer? Ja misschien wel, als we de gespaarde en volledig gerestaureerde Uilenburg als voorbeeld nemen. Dat is nu een prachtig stukje stad geworden.

Die gesloopte krottenwijken zal niemand missen, maar als we zien wat voor treurigstemmende, ziellose nieuwbouw er in sommige gevallen voor in de plaats is gekomen bekruipt je toch een gevoel van spijt. Spijt over gemiste kansen. Een voorbeeld daarvan is het Lombardje. Eens een klein, wat verscholen volksbuurtje, vooral bekend als de laatste woonplaats van de markante Bosschenaar Janus Borghs, beter bekend als Janus Kiep. Nu is het een rommelig binnenplaatsje en een winkelpassage die maar niet tot leven schijnt te willen komen.

De dichter Daaldreef (Pseudoniem van A.A.F.E.(Lex) Jacobs (Alphen 4 juli 1933) schreef een heel intiem sfeerbeeld van dit kleine stukje 's-Hertogenbosch, zoals het vroeger was.

Lombardje

Hier ligt het leven tot 'n streep versmald
 een huizenpijp vol licht, en wit
 breed uitgespannen wasgoed;
 'n opa zit stokdoof op de stoep;
 wat fietsen, 'n bezem, 'n oude hoed,
 en ergens de roep van 'n vrouw;
 een man op 'n schoen en 'n slof;
 het stadsrumoer is veilig uitgesloten,
 een wereldlijk begijnhof
 tegen een hel decor
 van schoorstenen en 'n topje toren;
 hier gaat het stedelijk aspect
 in landelijke rust verloren.

Lombardje

Het Lombardje in 1936. Je kijkt in de richting Achter het Stadhuis

Beeld "Dat gaat naar Den Bosch toe" (Ed van Rossum, 1985) in het Lombardje

Spreuk in het Lombardje, uit de serie van Domien van Gent

Zeven achter de kerk

Door Ronald van Genabeek (foto's: Ronald van Genabeek en Wim Hartman)

In de zomermaanden is buiten achter ons gebouw door een aantal vrijwilligers hard gewerkt om enkele bigbags met beer te zeven op onze zeefinstallatie. Dit heeft leuke vondsten opgeleverd die veel kunnen vertellen over de 'producent' van deze beer: het gezin van de poortwachter van de Koepoort.

Van Koepoort tot Sint Janspoort

Afgelopen voorjaar is aan de Sint Janssingel het bezoekerscentrum Bolwerk Sint Jan gereed gekomen. Zodra het daadwerkelijk in gebruik genomen wordt kunnen toeristen hier informatie krijgen over wat er zoal in de stad te beleven is en genieten van een kop koffie met een Bossche bol. Het tot stand komen van dit bezoekerscentrum heeft nogal wat voeten in aarde gehad (ook letterlijk). Reden om hier iets te maken is dat hier tot eind 19de eeuw één van de belangrijke toegangen van de stad gelegen was. Vanuit de richting Vlijmen kon men via de Sint Janspoort de stad in komen. Oorspronkelijk was op deze plek een eenvoudig poortje in de stadsmuur opgenomen: de Koepoort die via een brug over de Dommel te bereiken was. Aan het begin van de 16de eeuw is deze om strategische redenen versterkt met een bolwerk, een ongeveer driehoekig verdedigingswerk buiten de stadsmuur waarin de toegang tot de stad was opgenomen. De nieuwe poort die hierin werd aangebracht kreeg de naam Sint Janspoort.

Het huis van de poortwachter tijdens de opgraving. Het rechthoekige gat in het midden is de stortkoker naar de beerput. Hierboven bevond zich oorspronkelijk de plee.

De opgraving

Voorafgaand aan de bouw van het bezoekerscentrum is diverse malen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten daarvan vormden het uitgangspunt voor de plannen. Uit dit onderzoek bleek dat er aan de binnenzijde van de stadsmuur, naast de poort, een rijtje huisjes heeft gestaan. Het

eerste daarvan werd mogelijk bewoond door de poortwachter. Deze had onder zijn huis een ronde beerput waarop een plee uitmondde. In deze beerput kwamen naast de fecaliën ook het keukenafval en afgedankt huisraad terecht. Aanvankelijk was het de bedoeling om de beerput in zijn geheel te bewaren maar dit bleek technisch niet mogelijk. Daarom is besloten om de beerput op te graven. Het veldonderzoek is in 2013 uitgevoerd onder leiding van Ingrid Cleijne van BAAC. Daarbij is de complete inhoud van de beerput, en van de beerput van het buurpand, in grote zakken (bigbags) geschept en tijdelijk opgeslagen.

Zeven achter de kerk

Met BAAC was destijds afgesproken dat medewerkers van de BAM de bigbags zouden zeven. Voor dergelijk werk beschikken we namelijk over een bezinktank waarin het slib dat bij het zeven vrij komt kan worden opgevangen en het water kan worden gerecycled. Afgelopen voorjaar is een nieuwe pomp aangeschaft zodat het werk zonder

geluidsoverlast kan plaatsvinden. Omdat we ook rekening moeten houden met activiteiten in de Azijnfabriek is ervoor gekozen het zeven in de zomervakantie uit te voeren. Voor het zeven beschikken we over een installatie die we meestal hondenhokzeef noemen. De te zeven grond, in dit geval beer, wordt uit de big bags in een kruitwagen geschept waarvan de wanden bestaan uit geperforeerde metalen platen, een zeefkruitwagen dus. Deze wordt vervolgens in een soort van hondenhok geparkeerd waar aan de binnenzijde sproeikoppen gemonteerd zijn. Het water dat uit de bezinktank wordt opgepompt wordt zo in de kruitwagen gespoten.

De zeefinstallatie: links het hondenhok, daar half in een zeefkruitwagen. Op de voorgrond de pomp.

Als de grond een beetje kleiig of berig is duurt het een tijdje voordat het kluiten zijn opgelost en uit elkaar zijn gevallen en

vaak moet er nogal geroerd en geschud worden. Uiteindelijk blijven alle stukjes groter dan een halve centimeter in de kruitwagen achter. De grote scherven en botten worden er meteen uitgehaald. De rest, het residu, wordt in grote emmers geschept. Later wordt dit in het laboratorium nogmaals schoongespoeld en te drogen gelegd. Uiteindelijk kunnen vrijwilligers in het laboratorium hier weer mee aan de slag om er alle zaden, botjes, graten en andere kleine voorwerpen uit te vissen. Dit werk levert uiteindelijk een schat aan informatie op over het huishouden van de poortwachter. Wat at hij? Wat voor soort huisraad gebruikte hij? Was hij rijk?

Leuke vondsten

De eerste indruk is dat de beerput wel veel botten bevat maar niet zoveel aardewerk. Dat betekent niet per se dat hij arm was maar eerder dat er niet zoveel huisraad brak. Enkele interessante vondsten zijn een bijzonder olielampje met een bol reservoir, stukken van verschillende pijpenaarden heiligenbeelden en reliëfs en een stuk van een zogenaamde pelgrimshoorn. Dit laatst is een trompetachtig voorwerp van wit aardewerk. Dergelijke horens zouden onder andere gebruikt zijn bij religieuze festiviteiten in Aken.

Het is de bedoeling om volgend jaar in het nieuwe bezoekerscentrum een vitrine in te richten met de vondsten uit de beerput en daarmee een stukje van de geschiedenis van die plek beleefbaar te maken.

Met dank aan het zeefteam: Ben Elfrink, Eilard Naeff, Elisa van Veldhuizen, Hans Goossens, Jan Lelijveld, Joop Hendriks, Martijn van de Wiel, Niels Sommers, Robin Blok, Stefan Molenaar, Tommie van Gelder, Wim Becks en Wim Hartman,

Fragment van een pijpenaarden reliëf van een wenende Maria, waarschijnlijk van een kruisijainasscene

Kruiden en geneeskunst vroeger en nu

Door Hans van Boxtel

Het is mijn bedoeling om de komende tijd in ons vrijwilligersbulletin een bijdrage te leveren over de kruidengeneeskunde. Het is natuurlijk niet vreemd dat, gezien het werkkterrein van de Bammers, in de loop van deze artikelenreeks ook aandacht gegeven wordt aan de (laat)midleeeuwse aspecten en uitgangspunten van het medische handelen. Hierbij vinden we vaak, in onze ogen althans, gemakkelijke uitspraken en handelingen. Voor de vroegere mens was het echter maar al te vaak menens en dat geldt voor de huidige tijd, in mijn optiek nog steeds, De kruiden en hun toepassingen zijn nog springlevend. En het is jammer dat veel oordelen een direct gevolg zijn van de huidige materialistisch-filosofische instelling en daaraan gekoppelde wetenschappelijke moraal. Hier ervaar ik vaak een gemis aan intuïtief en inlevend vermogen.

Elke bijdrage zal een algemeen deel bevatten over de ontwikkeling van het medisch denken en handelen vanuit vroeger tijden en een bespreking van een of twee kruiden. Dit zullen altijd die planten zijn die we hier te lande allemaal kennen en die ook in en rond Den Bosch veelvuldig voorkomen. Voor deze uitgave zal dat de Paardenbloem zijn (jammer van die -n achter Paarde want de moderne spelling omtrent planten en panne(n)koeken etc. vind ik vaak een gruwel).

Enige geschiedenis

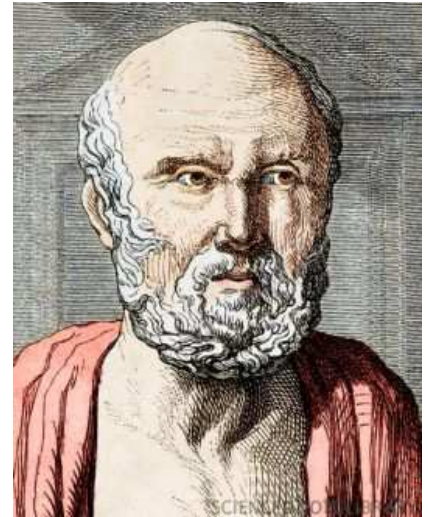
Het medisch bedrijf kent een lange en vooral ook bloemrijke geschiedenis. Al vroeg in de door ons gekende historie die door het schrift wordt gekenmerkt vinden we verhandelingen over ziektes en de daarbij gebruikte remedies. Beroemd zijn de overleveringen uit Egypte via de papyrus Ebers (genoemd naar de ontdekker van deze verhandeling) die over vele pagina's meer dan 700 aandoeningen behandelt waaronder hartproblemen, huidziektes, kiespijn, haaruitval en zwangerschapsproblemen. Maar ook depressies en dementie blijven niet onbesproken. Een remedie tegen astma bv. werd uitgevoerd door bepaalde kruiden op een warme steen te leggen waardoor de patiënt de ontstane dampen kon inademen en zo verlichting verkreeg.

Nog eerder, althans zover wij weten, kenden de Soemeriërs al een uitgebreide farmacopee. We hebben het dan over een periode vanaf 3500 voor onze jaartelling. Naast de behandeling van allerlei aandoeningen was het voor hen van groot therapeutisch belang op welk tijdstip van de dag het betreffende middel werd ingenomen. Zij waren er namelijk van overtuigd dat de verschillende organen en orgaansystemen op bepaalde uren van de dag meer openstonden voor beïnvloeding dan ervoor of erna. Dit kennen we eveneens bij de Chinese geneeswijze waar ook een zgn. orgaanklok wordt gehanteerd. Ook de stand van de sterren speelde bij de Soemeriërs en Babyloniërs een grote rol in hun medisch handelen. Laten we ook niet vergeten dat veel medische werken echte levende aangelegenheden waren. Het duurde vaak eeuwen voordat er een afgerond geheel was ontstaan. Er werd dus door veel artsen aan bijgedragen.

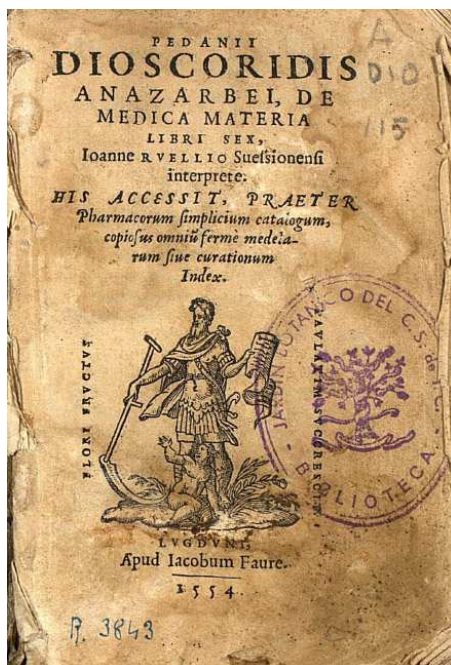

Het Papyrus Ebers, een fragment over Astma

Langzaamaan komen we bij de Grieken, Romeinen en Arabieren zonder te vergeten dat iedereen van elkaar leerde. Er was dus een doorgaande lijn. Hier zien we een grote ontwikkeling die gestalte krijgt via de filosofie. Veel medici waren dan ook filosoof en astronoom. Een van de beroemdste was natuurlijk de arts Hippokrates van Kos die leefde in de 5^e en 4^e eeuw voor Christus en de respectabele leeftijd van 90 jaar bereikte. Van hem stamt de eed die artsen in Duitsland en Nederland nog steeds afleggen al is deze ondertussen anders dan door hem ontwikkeld. Hij schreef vele medische werken. Van hem stamt de zgn. 'humorenleer' waarbij de verschillende lichaamssappen en de daaraan gekoppelde 'humeuren' (dus de geestelijke staat van zijn) een belangrijk element vormen. Ik zal hier in een later bulletin wat dieper op ingaan want dit is een van die elementen in ons eigen middeleeuwse medisch denken die van groot belang werden geacht.

Hippocrates van Kos 460 vC-370 vC
Arts, grondlegger van de Westerse geneeskunde

Pedanius Dioscorides; *Materia Medica*
Uitgave uit 1554

Een andere bekendheid was de Grieks-Romeinse arts Celsus. Ik noem hem hier omdat er een verwijzing naar hem is van een veel latere beroemdheid uit eind 15^e begin 16^e eeuw nl. Paracelsus. Ook hij zal nog de revue passeren in een later bulletin.

Een van de beroemdste artsen was de Griek Dioscorides die in Romeinse dienst was ten tijde van Nero. Hij was eveneens chirurg en reisde veel met de troepen mee op veldslagen en leerde zo veel kennis opdoen in verre streken. Uiteindelijk schreef hij zijn werk, de *Materia Medica*, wat uit maar liefst vijf kloeke delen bestond. Het is 1500 jaar lang het toonaangevende medische werk geweest waar iedereen uit putte. Ook dit werd een levend werk want uit zowel Arabische als Indiase bron werden er toevoegingen bij gebracht.

Een zeer beroemde arts was Galenus van Pergamon uit de 2^e eeuw. Hij was een navolger van Hippocrates en de humorenleer. Bij hem was ook de waarneming van grote betekenis. Door experimenten met dieren ontdekte hij bv. dat urine in de nieren werd gevormd en niet in de blaas, wat velen dachten. Van hem komen de in de geneeskunde bekende Galenische preparaten. Dit heeft te maken met het verzamelen van plantmateriaal en

het vervolgens daarvan vervaardigen van medicijnen. Hij schreef meer dan 70 boeken en ook hij was tot aan de Renaissance toonaangevend in het medisch denken en handelen.

De Paardenbloem

Door Hans van Boxtel

Veel plantennamen zijn in de Latijnse taal opgeschreven. Een taal die 'dood' is en dus niet meer verandert en bijgevolg over de hele wereld gebruikt kan worden. En dat is nodig ook want wat hier een Paardenbloem is kan een heel andere plant zijn in de verschillende landen. Dus wordt er in de communicatie tussen botanici onderling gesproken over de *Taraxacum officinalis*. In Duitsland hebben ze het over de Löwenzahn en in Frankrijk over de Dent de lion evenals in Engeland: Dandelion. Een leeuwentand dus, maar de Leeuwentand is in Nederland een andere plant ook al komt hij uit dezelfde familie. Vandaar de Latijnse benaming om verwarring te voorkomen.

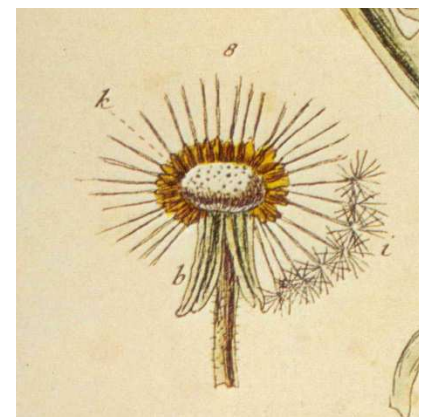
De naam *Taraxacum* komt overigens uit het Grieks en is samengesteld uit de woorden *taraxis* (etterende oogkwaal) en *akeomai* (genezen). Een kruid dus dat oogziekten kon genezen. Het tweede woord *officinalis* geeft aan dat het al langdurig als geneeskruid in gebruik was. De 'officina' was nl. zowel de apotheek in vroegere kloosters als de plaats waar de middelen bereid werden. Het geneesmiddelenkantoor dus.

Uit de volksnaamgeving, die ik erg kan waarderen, kun je al veel opmaken. Veel van deze volksnamen verwijzen nl. naar de werking van een kruid. Zo wordt hij de *beddenpisser* genoemd naar een Franse bijnaam: *pisse-en-lit*. Maar hier werd ook een naam als *melkbladen* gebruikt vanwege het (bittere) witte sap dat in de hele plant aanwezig is. Ook *konijnenbladeren* of *konijnenvoer* was een naam die verwees naar het gebruik om het blad te plukken en aan de konijnen te voeren. Zo gauw er echter bloemen verschenen heette de plant ineens *ganzentongen*. Dat laatste is ook wat ikzelf me nog herinner toen we vroeger voor onze konijnen dit blad moesten gaan snijden. Je vond vroeger ook de naam *Wilde cichorei*. Dit had natuurlijk van doen met (vooral in het begin) de grote gelijkheid van het bladrozet met hun scherp-grove

vertanding (denk hierbij ook weer aan de naam *Leeuwetand*). Een naam die vroeger in Zuid-Limburg werd gebruikt is *gal*. Dit slaat natuurlijk op de bittere smaak van de plant maar gaat meteen ook over een mogelijke werking. Een bekende naam is ook *molsla*. Dit heeft te maken met de gelige bladeren die als salade werden gegeten waarbij de gele kleur ontstond doordat er een molshoop overheen was gekomen. Vroeger (en ook nog nu) gingen veel mensen op zoek hiernaar als ze op een terrein waren waar veel mollen zaten. Ook werd deze gele kleur kunstmatig gemaakt door een bloempot omgekeerd over het rozet te zetten. Een Paardenbloemsalade samen met andere kruiden en bloemen is aan te bevelen, zeker in het vroege voorjaar als de bladen nog niet zo bitter zijn. Anders mengen met *molsla* want die bladeren zijn zachter van smaak en minder bitter.

Bij de Laatmiddeleeuwse kruidkundige Dodoens (ook wel *Dodonaeus* geheten) vinden we de namen *Papencruydt* en *Kanckerbloemen*. De eerste naam slaat op het kale bloemhoofdje nadat de pluizen zijn verdwenen. Een vergelijking dus met de tonsuur. En de tweede slaat op het gebruik bij kanker.

De Paardenbloem is een echt reinigingskruid. De inhoudsstoffen wijzen hier direkt op. Kalium (nierwerking), veel bitterstoffen (spijsvertering en daarmee samenhangende organen) veel mineralen waaronder mangaan, natrium, kiezel, ijzer, calcium. En de vitaminen A-B(waaronder B4=choline)-C-D zitten er ook nog in. Veel mensen vroeger en nu gebruiken Paardenbloem in de lente als kuur om afvalstoffen kwijt te raken en mineralen aan te vullen. Paardenbloem is dus een uitstekende activator van de nieren (zie bijnamen) wat via 'de natte route' leidt tot een verbeterde bloedreiniging.

Papencruydt

Er zijn weinig natuurlijke middelen die een zo grote impact kunnen hebben op het functioneren van de hele spijsvertering. Denk aan geelzucht, trage leverwerking, darmperistaltiek etc. Lever, gal, darmen, pancreas, maag etc. worden sterk gestimuleerd door aftreksels van de Paardenbloem en zeker van de tincturen die van de wortel in het vroege voor- of najaar worden getrokken. En het stofje *inuline* dat rijkelijk aanwezig is zorgt ook nog voor een extra werking richting pancreas.

En dat het op oogziekten kan werken zoals al heel lang gebruikelijk was zien we terug aan o.a. de aanwezige vitamines waaronder A. Maar ook hier speelt de aanwezigheid van bitterstoffen en de leveractivering een rol want in de natuur/kruidengeneeskunde zijn de ogen spiegels van de lever.

En als je de wortel om je nek zou dragen dan zou je, volgens Dodonaeus, geen oogaandoeningen krijgen. Of dat waar is wordt ondertussen door velen weer betwijfeld. Huidaandoeningen zoals wratten werden door hem met het witte melksap van de Paardenbloem met succes bestreden. En de geneesheer Matthiolus, die ook vast nog een keer aan bod zal komen, vermeldde dat magiers

beweerden dat, als je je helemaal inwreef met dit witte melksap, dat je dan alles wat je begeerde kon verwerven en je overal welkom was....

Bossche straten en stegen Deel 2

Door de redactie

Behalve vrijwilliger op het Groot Tuighuis, is Ed Hupkens dat ook bij de Vincentiusvereniging en bij de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch. Bij de Vincentiusvereniging maakt hij deel uit van de werkgroep Boekenbeurs. Bij de Kring Vrienden is hij secretaris van de werkgroep Toponymie en maakt hij deel uit van de redactie van het tijdschrift Bossche Kringen. Ook is hij lid van het organisatiecomité Open Monumentendagen. In 2012 verscheen het eerste boek van Ed Hupkens over Bossche straten en stegen. Dat gaat over de historische binnenstad van 's-Hertogenbosch. Alle straten, stegen, pleinen en hofjes binnen

Vrijwilliger Ed Hupkens

de oude vesting zijn in woord en beeld

gebracht. Deze zijn steeds in een cultuurhistorische context geplaatst en de straatnamen zijn verklaard naar herkomst. Van elke straat werd een meestal historische foto afgedrukt; de meeste foto's zijn afkomstig uit de Historisch-Topografische Atlas van het Stadsarchief. Aan de hand van enkele plattegronden kan de lezer de hele binnenstad doorwandelen. Onlangs is een tweede druk verschenen.

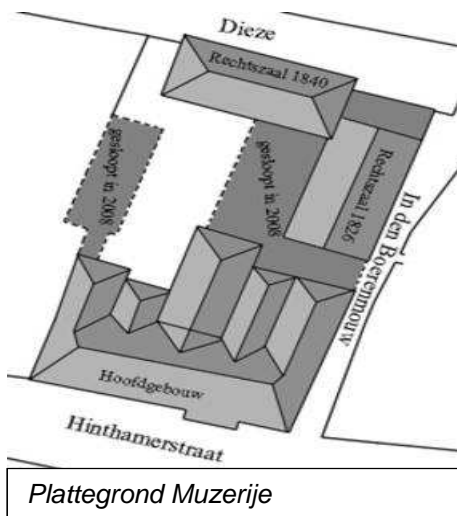
Juli 2015 is het tweede stratenboek gepresenteerd: De stad breidt zich uit buiten de veste. Dit boek gaat over de straten in het Zand, de Muntel, de Vliert, de Hofstad, Binnenstad-Noord, De Bossche Pad/Eikendonk en een deel van de Hinthamerpoort. Elk deel begint met een plattegrond, zodat de lezer ook met dit boek in de hand aan het wandelen kan slaan. Het Stadsarchief leverde weer veel historische foto's, die ook veel kijkplezier opleveren.

Bossche straten en stegen. De stad breidt zich uit buiten de veste heeft een omvang van 256 pagina's. Het formaat is 17 x 24 cm. Verkrijgbaar in het Kringhuis aan de Parade. Winkelprijs € 19,95.

Hinthamerstraat 74: Muzerije

Door Tamara Nadibaidze

Aan de Hinthamerstraat 74 staat een bijzonder gebouwencomplex. De 18e eeuwse Franse lijstgevel in rococostijl is gemaakt door Jac. Evertse. De hardstenen ingangspoort met ionische pilasters en hoofdstel, dakkapellen en kroonlijst met gesneden consoles zijn alle in Regencestijl (luchtige en speelse vormen van decoratie). Het complex bestaat uit een groot hoofdgebouw aan de Hinthamerstraat, een binnenterrein, een gebouw aan de Dieze en een gebouw aan in den Boerenmouw.

De 18e eeuwse lijstgevel van het hoofdgebouw aan de Hinthamerstraat wekt de indruk dat het gebouw in één keer tot stand is gekomen. Maar dat is niet zo, het gebouw is een samenvoeging van verschillende panden. De gebouwen aan In den Boerenmouw (1826) en aan de Dieze (1840) zijn gebouwd als rechtszaal.

De vier panden werden in de tweede helft van de 16e eeuw samengevoegd tot het bisschoppelijk Hof in opdracht van Bisschop Laurentius Metsius die in 1570 de eerste Bisschop van 's-Hertogenbosch opvolgde. In 1764 werden de vier voorgevels een gevel. Na 1794 maakten de Fransen er een kazerne van. In 1796 werd het de zetel van het Hof van Justitie van Brabant. In 1802 kreeg het de functie van de "Departementale Rekenkamer van Brabant".

In 1813 werd het weer militair commandement tot 1828, toen het Paleis van Justitie voor het Hof van Assisen werd. Omstreeks 1920 werd het gebouw door het Rijk verlaten. Daarna was het nog R.K. Lyceum.

Voorlopers Muzerije

Op initiatief van de gemeenteraad kwam er in 1963 een muziekschool aan de Hinthamerstraat. De muziekschool zette zelf al een succesvolle balletafdeling op.

Verschillende verbouwingen aan het pand volgden en allerlei mede-gebruikers losten elkaar af – van de Volksuniversiteit tot de Bossche fotoclub. Verder huurden koren, orkesten en toneelverenigingen er repetitieruimtes. Hele generaties Bosschenaren kwamen sindsdien naar de Hinthamerstraat voor Filmhuis Jeroen, voor lezingen en toneeluitvoeringen, concerten en exposities.

In 1965 kreeg het pand de naam "Jeroen Boschhuis". Niet omdat de wereldberoemde Bossche schilder hier heeft gewoond, maar omdat hier het idee ontstond om een tentoonstelling te organiseren met zijn werken.

Ontstaan en visie van De Muzerije

Om financiële redenen fuseerden De Artistieke Schuit 'Centrum voor Kunstzinnige Vorming' en de 'Stedelijke Muziekschool's-Hertogenbosch Muziek en Dans' in 1986. Onder het personeel werd een wedstrijd uitgeschreven voor een naam voor het nieuwe instituut. Rembrandt Gerlach, oud-docent van de muziekschool, won met zijn naam: De Muzerije. In 1998 nam De Muzerije de activiteiten over van amateur-theaterschool Picos.. Hiermee kwam ook het monument 'Bank van Leening' aan de Schilderstraat onder de hoede van De Muzerije. Een jaar later volgde ook nog de fusie met Stichting Kei uit Rosmalen. De organisatie timmert, ondanks bezuinigingen en crisis, stevig aan de weg om amateurkunst en cultuureducatie toegankelijk te houden voor iedereen in de gemeente 's-Hertogenbosch.

De Inspectie van Onderwijs erkent Muzerije als instituut voor Kunsteducatie en Kunstzinnige Vorming. Verder is Muzerije aangesloten bij Cultuurconnectie, de branchevereniging voor cultuureducatie, amateurkunst en volksuniversiteiten. Daarnaast maakt Muzerije deel uit van diverse landelijke, regionale en lokale netwerken op cultureel gebied. (bronnen: www.muzerije.nl en www.bossche-encyclopedie.nl)

Tentoonstellingen

Door Tamara Nadibaidze

<u>Het Noordbrabants Museum, Den-Bosch</u> Rondom de pastorie te zien t/m 20 december 2015 Ter gelegenheid van Van Gogh 2015 worden in <i>Rondom de pastorie- Vincent van Gogh en zijn inspiraties</i> de schilderijen uit de vaste Van Goghpresentatie in een aparte tentoonstellingszaal geëxposeerd en uitgebreid met verrassende bruiklenen uit Nederland, Spanje en Mexico. Samen geven ze een beeld van Van Goghs eerste stappen in de kunst.	<u>Japanmuseum SieboldHuis, Leiden</u> Shinkichi Tajiri: Universal Paradoxes Te zien t/m 29 november 2015 Als wereldburger leeft Shinkichi Tajiri met paradoxen, dit uit zich in zijn werk als beeldhouwer, fotograaf, graficus, schilder en ambachtsman. Hoe heeft zijn leven in verschillende landen en met andere culturen zijn kunst gevormd? Aan de hand van drie belangrijke thema's in zijn werk 'krijger, knoop en de Berlijnse muur' wordt een fascinerend inzicht gegeven in de paradoxale leefwereld van de kunstenaar
<u>Gorcums Museum, Gorinchem</u> Vrijmetselaars: een geheim ontsluiterd Te zien t/m 13 maart 2016 Een herenclubje met vreemde pakken, of een wereldwijde geheime organisatie? Wat is de vrijmetselarij precies, en wat gebeurt er achter die gesloten deuren? Het Gorcums Museum laat het zien in de tentoonstelling Vrijmetselaars: een geheim ontsluiterd. Ontdek de symbolen, wie er zoal lid waren en wat het doel is van deze broederschap die wereldwijd 6 miljoen leden telt. Aanleiding is het tweehonderdjarig bestaan van de loge Orde en Vlijt in Gorinchem.	<u>Nederlands Leder & Schoenen Museum WAALWIJK</u> Vaste collectie De geschiedenis van schoeisel komt tot leven in deze voormalige schoenenfabriek. In de looierij en de schoenfabriek zijn zowel oude als hedendaagse productieprocessen te zien. Het museum bezit een bijzondere collectie schoenen vanaf de veertiende eeuw tot heden. Behalve aan schoenen besteedt het museum ook aandacht aan leer. Het heeft bijvoorbeeld een collectie zadels en hamen evenals een verzameling goudleer dat vroeger de kamers van rijke patriciërswohnungen sierde.

Nader Bekeken

In deze rubriek belichten we telkens een van de medewerkers/vrijwilligers van de BAM. Deze keer is dat *Len Janssens*. Zij is 58 jaar oud, woont in *Haaren* en werkt sinds 4,5 jaar als *vrijwilliger* voor de BAM. *(In de vakantieperiode bleek het wat lastig om een vrijwilliger te vinden die gelegenheid had om aan deze rubriek mee te werken. Vandaar dat ik nu de kans grijp om me even voor te stellen aan diegenen die mij nog niet kennen.)*

Wat heb je beroepshalve zoal gedaan voordat je bij de BAM kwam werken?

Mijn eerste baan was bij de Openbare Bibliotheek in de Hinthamerstraat. Ik heb in die tijd ook Nederlands gestudeerd in Tilburg. Puur voor de lol. Daarna heb ik gewerkt bij diverse kantoorautomatiseringsbedrijven. Eerst in commerciële functies (verkopen van hard- en software), daarna als directie-assistent. In die tijd heb ik ook twee jaar de hoofdredactie gevoerd over een losbladig automatiseringslexicon dat werd uitgegeven door Samsom (Nu onderdeel van Uitgeverij Kluwer). De laatste jaren was ik manager personeelszaken bij een klein telecombedrijf. In 2009 ben ik gestopt met werken omdat mijn man toen met vervroegd pensioen ging. In november 2011 ben ik bij de BAM als vrijwilliger aan de slag gegaan.

Wat voor werkzaamheden doe je bij de BAM?

Voornamelijk het uitzoeken van beerput-residu. Heerlijk “therapeutisch” werk. Ik heb een zwak voor sorteren en ordenen (een erfenis uit mijn bibliotheekjaren?). Daarnaast help ik mee met de rondleidingen voor scholen en ben ik Archeohotspot- gastvrouw. En sinds kort heb ik het genoegen om hoofdredacteur te zijn van dit Vrijwilligersbulletin. Daarbij komt mijn ervaring als hoofdredacteur voor Samsom natuurlijk goed van pas. Verschil is wel dat ik toen een “stal” had met ca. 40 actieve auteurs en dat het nu toch wel vaak moeite kost om mensen bereid te vinden om een artikel te schrijven. Maar ik laat me daardoor niet uit het veld slaan, er lopen genoeg enthousiastelingen bij de BAM die iets interessants te melden hebben, dus ik blijf gewoon aandringen!

Op welke dagen ben je bij de BAM te vinden?

Meestal op maandag- en dinsdagochtend. Dan zoek ik residu uit in het lab. Het werk voor het Vrijwilligersbulletin (schrijven, redigeren, auteurs zoeken en de opmaak) doe ik allemaal thuis. Daar zitten heel veel uurtjes in!

Er is natuurlijk ook een leven buiten de BAM. Waar houd je je verder mee bezig?

Mijn grote passie is paardrijden. Ik heb meer dan 40 jaar recreatief gereden en nadat ik stopte met werken heb ik drie jaar bijna fulltime voor paarden van anderen gezorgd. Ik was 4 of 5 dagen per week op stal en bezig met rijden, longeren, poetsen, mesten en alles wat er zoal verder bij komt kijken. Heerlijk! Helaas heb ik nogal wat problemen met mijn gewrichten dus ik heb die hobby (eigenlijk meer een “way of life”) op moeten geven. Maar als geboren en getogen Bosschenaar heb ik inmiddels wel een andere passie gevonden: de (geschiedenis van de) stad 's-Hertogenbosch. Ik ben stadsgids en verzorg rondleidingen in de stad, de Sint Jan, het stadhuis en het Provinciehuis. Dat doe ik in opdracht van het VVV en voor andere opdrachtgevers. Ik ben voortdurend aan het lezen en studeren om zoveel mogelijk te weten te komen over de geschiedenis van de stad. En dan is het natuurlijk erg handig om bij de BAM te werken. Ik zit als het ware dicht bij het vuur!

Bossche humor: Bosch leesplenske

Van de redactie

Rechtgezet: Keizer Claudius werd niet door zijn vrouw vermoord

In het vorige bulletin stond een recept uit de antieke keuken voor champignons met honing met daarbij een begeleidende tekst over o.a. de dood van keizer Claudius. Zowel recept als begeleidende tekst werden ongewijzigd overgenomen uit het kookboek "De keuken van Odysseus", geschreven door Andrew Dalby en Sally Grainger (Ned. vertaling Anthos; 2000). (Daarom stond het tekstje ook tussen aanhalingstekens.)

Enkele oplettende lezertjes die hun klassieken kennen, reageerden op een onjuistheid in de tekst: *"De Romeinse keizer Claudius (10 vChr - 54 n Chr.), die met de verovering van Britannia begon, stierf, gekweld door helse pijn, nadat hij op een schaal boleti was aangevallen. Volgens iedereen lag dit echter niet aan de paddenstoelen; zijn vrouw had er gif bij gedaan."* Dit blijkt niet juist; Claudius is vermoord door zijn lijfarts Xenophon, door hem een vergiftigde veer in zijn keel te steken. Een eerdere poging tot moord, met giftige paddenstoelen, was mislukt. Bij deze dus rechtgezet, met dank voor de reacties!

Het lezersonderzoek; aantal reacties teleurstellend maar waardering ronduit positief

Na de herhaalde oproep in het vorig bulletin werd er nog één vragenformulier retour gestuurd. Daarmee komt het aantal ingezonden formulieren op welgeteld 13 stuks. Dat is natuurlijk wel teleurstellend. Hetgeen wel weer enigszins wordt goedge maakt door de ronduit positieve strekking van de antwoorden. De inzenders zijn over het algemeen dik tevreden. Daarbij scoren artikelen over het werk van de BAM (Rubrieken: Waar zijn we mee bezig, Bouwhistorische vondsten), achtergrondverhalen over de (historie van de) stad 's-Hertogenbosch en informatie over de drijfveren en werkzaamheden van vrijwilligers (Rubrieken: Voorkeuren van vrijwilligers en Nader bekeken) buitengewoon goed.

Er hebben zich twee vrijwilligers gemeld die een vaste rubriek willen gaan verzorgen. De eerste is in dit nummer al van start gegaan; Hans van Boxtel belicht kruiden en geneeskunst vroeger en nu. De tweede gaat in het decembernummer van start ; Dorien van de Venne gaat de heersers /hertogen van Brabant toelichten. Ook droegen enkele vrijwilligers ideeën aan voor artikelen en nieuwe rubrieken die men graag zou willen zien in het Bulletin. Daar zijn enkele heel goede suggesties bij. Probleem daarbij is echter wel dat er ook iemand bereid moet zijn om die artikelen daadwerkelijk te gaan schrijven!

Daarnaast zouden we ook graag zien dat het bulletin ook voor de vaste medewerkers meer gaat leven. Er hebben slechts twee vaste medewerkers gereageerd. Terwijl er toch in elk bulletin verschillende bijdragen en rubrieken worden verzorgd door vaste medewerkers. Het bulletin kan ook niet bestaan zonder hun input, hoe zouden we anders te weten komen welke projecten er onderhanden zijn en wat er allemaal speelt binnen de BAM? Tja, het is niet eenvoudig, maar al met al is er voor de redactie genoeg reden om door te gaan met het bulletin, zei het met enige bezorgdheid met betrekking tot de continuïteit.

Help mee aan het voortbestaan van het bulletin! (geldt ook voor “vaste” medewerkers!)

Gezien het bovenstaande doen we een dringende oproep aan zowel vrijwilligers als vaste medewerkers: Help mee dit bulletin te laten voortbestaan! Dat kan op verschillende manieren:

Probeer je pen! Schrijven is niet moeilijk. Er zijn een heleboel onderwerpen die geschikt zijn voor het bulletin. De redactie biedt je graag hulp bij het corrigeren van eventuele schrijf-, spel- en stijfouten.

Word lid van de redactie! We zijn nu met drie reactieleden en dat is toch een beetje weinig. We zoeken daarom uitbreiding. Natuurlijk zien we het liefst een “schrijvend” redacteur, maar we zijn vooral gebaat bij iemand die binnen de BAM actief op zoek gaat naar auteurs en onderwerpen. Een enthousiasteling die anderen ideeën aan de hand doet en hen weet te stimuleren om daar een artikel over te gaan schrijven. Reageer via info@allesinorde.nl.

Nog geen andere naam voor het Vrijwilligersbulletin

Er zijn, na onze oproep in het vorig bulletin, geen suggesties binnengekomen voor een andere naam. We laten dit even rusten, mede met het oog op mogelijke ontwikkelingen rond de vorming van het Erfgoedcluster.

Colofon

Aan dit nummer werkten mee:

Hans van Boxtel, Roland Dingen, Ronald van Genabeek, Ed Hupkens, Len Janssens, Tamara Nadibaidze, Jan Romeijn

Het BAM Vrijwilligersbulletin wordt gemaakt door en voor vrijwilligers en medewerkers van de afdeling Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten van de gemeente 's-Hertogenbosch.

Adres: Bethaniëstraat 4 , 5211 LJ 's-Hertogenbosch. tel. (073) 6155476.

De redactie en opmaak is in handen van vrijwilligers. De redactie bestaat uit:

Hoofdredacteur: Len Janssens (info@allesinorde.nl) (tevens opmaak)

Redactieleden: Ed Hupkens en Tamara Nadibaidze.

Suggesties, vragen, opbouwende kritiek en andere bijdragen om het BAM Vrijwilligersbulletin nog beter en aantrekkelijker te maken zijn altijd van harte welkom. Ook zien we graag initiatieven tot het leveren van een eigen artikel tegemoet. Neem daarvoor contact op via email met Len Janssens: info@allesinorde.nl.

Wel een idee maar geen schrijversambities? Ook dan horen we graag van je!